

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ОСНОВНИХ ЗАСАД КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ

Тема 1. Конституційне право України як провідна галузь національної системи права (4 години)

План

1. Поняття конституційного права України. Конституційне право України як галузь права, наука і навчальна дисципліна. Місце і роль конституційного права в національній системі права України.
2. Предмет конституційно-правового регулювання і конституційно-правових відносин в Україні.
3. Метод конституційно-правового регулювання в Україні.
4. Принципи конституційного права України.
5. Система та структура конституційного права України. Конституційно-правові інститути та норми.
6. Поняття конституційно-правових відносин, їх склад, особливості і види.
7. Джерела конституційного права України: поняття, види.
8. Конституційно-правова відповідальність: поняття, підстави, форми

Тема 2. Конституція України - Основний Закон суспільства і держави (4 години)

План

1. Поняття і сутність конституції. Поняття та загальна еволюція світового та вітчизняного конституціоналізму.
2. Юридичні властивості конституції. Особливий порядок розробки і прийняття конституції. Юридична охорона конституції України
3. Функції конституції: поняття і види
4. Конституційний процес в незалежній Україні. Основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні, їхній зміст та значення. Юридична характеристика чинної Конституції України.
5. Порядок внесення змін до Конституції України. Чинна Конституція України як «жорстка» конституція, загальний порядок внесення змін і доповнень до неї.
6. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі. Децентралізація державно влади.

Тема 3. Засади конституційного ладу України (4 години)

План

1. Поняття конституційного ладу, його ознаки та умови. Взаємозв'язок між конституційним ладом і суспільним ладом та політикою держави.

2. Конституційне закріплення політичної системи України. Політичний плюралізм (багатоманітність) як основа політичної системи України.
3. Економічна система України та її конституційно-правове регулювання.
4. Соціальна система і соціальна структура українського суспільства, тенденції їх розвитку. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація.
5. Державна мовна політика в Україні та її конституційне регулювання.
6. Поняття та ознаки засад конституційного ладу: Людина, її права і свободи, честь і гідність як найвища соціальна цінність. Народний і державний суверенітет: поняття і взаємозв'язок. Принцип поділу влади. Принцип визнання та гарантування місцевого самоврядування як основа територіальної організації влади в Україні. Принципи республіканізму, унітаризму та демократизму як визначальні для форми Української держави.
7. Принцип визнання міжнародно-правових стандартів, його роль у входженні України у світове співтовариство та процесі євроінтеграції.
8. Державні символи України. Державний Герб. Державний Прапор. Державний Гімн.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №2 КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТІВ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ

Тема 4. Конституційно-правовий особи в Україні (4 години)

План

1. Поняття основ правового статусу особи та його елементи. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці.
2. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини. Загальна декларація прав людини 1948 р. Міжнародні пакти про права людини 1966 р. Європейська Конвенція про захист прав та основних свобод 1950 р.
3. Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи в Україні, їх відображення у Конституції та чинному законодавстві.
4. Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Непорушність, невід'ємність і невідчужуваність основних прав і свобод людини. Особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права та свободи. Позитивні й негативні права людини.
5. Права людини і права громадянина. Еволюція конституційних прав і свобод. «Покоління» основних прав і свобод. Суб'єкти конституційних прав і свобод.
6. Основні (конституційні) обов'язки громадян України. Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків.
7. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України. Загальні та спеціальні гарантії.

Тема 5. Правове регулювання інституту громадянства та конституційно-правовий статус інших категорій осіб в Україні (4 години)

План

1. Поняття та ознаки громадянства. Громадянство як особливий правовий стан. Політико-правовий характер громадянства. Стабільність громадянства. Взаємний характер відносин громадянства.
2. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України.
3. Підстави набуття та припинення громадянства України.
4. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція.
5. Конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб, іноземців, біженців, осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту, осіб без громадянства, закордонних українців.

Тема 6. Конституційно-правовий статус політичних партій та інших громадських об'єднань в Україні (2 години)

План

1. Право на об'єднання як політичне право громадян України. Поняття, ознаки та види громадських об'єднань. Обмеження на створення та діяльність громадських об'єднань.
2. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні. Поняття та ознаки політичних партій в Україні. Порядок створення та діяльності політичних партій. Обмеження та заборони щодо утворення та діяльності політичних партій.
3. Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні. Поняття, ознаки, види громадських організацій. Порядок створення та діяльності громадських організацій.
4. Право на свободу совісті в Україні. Взаємовідносини між державою та релігійними організаціями в Україні. Поняття, види та ознаки релігійних організацій. Порядок створення та діяльності релігійних організацій.

Тема 7. Конституційно-правовий статус засобів масової інформації в Україні (2 години)

План

1. Поняття інформації. Інформаційна політика України. Інформаційний суверенітет. Види та галузі інформації. Поняття інформаційної діяльності, її суб'єкти та види.
2. Джерела інформації. Документи як джерела інформації. Публічні виступи як джерело інформації. Режим доступу до інформації.

- Інформація з відкритим доступом. Інформація з обмеженим доступом. Секретна інформація. Конфіденційна інформація.
3. Конституційно-правовий статус друкованих засобів масової інформації. Поняття друкованого засобу масової інформації. Порядок створення та діяльності друкованих ЗМІ. Правовий статус редакції та журналіста. Права та обов'язки друкованих ЗМІ. Відповідальність друкованих ЗМІ.
  4. Конституційно-правовий статус аудіовізуальних засобів масової інформації.

Тема 8. Конституційно-правове регулювання основних форм безпосереднього народовладдя в Україні (6 годин)

План

1. Народовладдя в Україні. Поняття та види основних форм безпосереднього народовладдя в Україні.
2. Поняття і соціальна роль референдуму. Відмінність референдуму від виборів та інших форм безпосередньої демократії.
3. Поняття і види виборів в Україні, їх конституційно-правове регулювання. Соціальні функції виборів. Періодичність виборів. Виборче законодавство України.
4. Поняття виборчого права і його основні принципи. Виборче право в об'єктивному розумінні. Суб'єктивне виборче право. Загальне виборче право. Пряме й рівне виборче право. Таємне голосування: мета і способи. Активне і пасивне виборче право. Виборчі цензи в Україні. Абсентеїзм в Україні, його причини і оцінка.
5. Виборча система (в широкому і вузькому розумінні). Мажоритарна і пропорційна виборчі системи в Україні.
6. Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження.
7. Виборчий процес, його основні принципи та стадії. Суб'єкти виборчого процесу в Україні. Виборчі округи та виборчі дільниці. Складання списків виборців. Порядок висунення і реєстрації кандидатів. Роль політичних партій у виборчому процесі. Виборча застава. Передвиборна агітація, її строки і форми реалізації. Порядок голосування. Порядок визначення результатів голосування. Порядок розподілу мандатів за пропорційною виборчою системою. «Загороджувальний (виборчий) бар'єр» в Україні, його значення та оцінка. Виборча квота.
8. Повторні вибори і повторне голосування. Визнання виборів недійсними. Відповідальність за порушення виборчого законодавства. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні законності та громадського порядку під час підготовки і проведення виборів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Тема 9. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України (6 годин)

План

1. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Поняття парламенту і парламентаризму. Соціальне призначення і політична роль парламенту, як органу всенародного представництва.
2. Функції та компетенція Верховної Ради України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Верховної Ради України з Президентом України, органами виконавчої та судової «гілок влади».
3. Порядок формування Верховної Ради України, її склад та структура. Правовий статус керівництва Верховної Ради України та її органів (Погоджувальної Ради, комітетів, тимчасових комісій, депутатських фракцій). Соціальний і партійний склад Українського парламенту IX скликання.
4. Основні форми роботи українського парламенту.
5. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії.
6. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду: вотум недовіри, депутатські запити і звернення, спеціальні і слідчі комісії.
7. Поняття та види актів Верховної Ради України.
8. Конституційно-правовий статус народного депутата України.
9. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Рахункової палати України як спеціалізовані органи парламентського контролю.

Тема 10. Конституційно-правовий статус Президента України (6 годин)

План

1. Соціальне призначення, політична роль глави держави в системі вищих органів держави. Президент України як одноосібний глава держави.
2. Юридичні вимоги до кандидатів на пост Президента України. Загальна характеристика законодавства про вибори Президента України. Інавгурація Президента України. Символи президентської влади.
3. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відповідальність глави держави (імпічмент). Підстави і порядок здійснення імпічменту.
4. Функції та компетенція Президента України. Загальнодержавне представництво і забезпечення єдності державної влади як прерогативні функції Президента України.
5. Взаємовідносини глави Української держави з парламентом, урядом, державним апаратом.

6. Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. Акти глави держави. Контрасигнатура актів глави держави.
7. Гарантії діяльності Президента України. Недоторканність Президента України. Збереження звання Президента України. Юридичні, організаційні, матеріально-фінансові, символічно-церемоніальні та інші гарантії діяльності Президента України
8. Апарат Президента України, його політико-правова роль. Офіс Президента України. Рада національної безпеки і оборони України. Інші допоміжні органи при Президентіві України.

Тема 11. Конституційно-правовий статус та система органів виконавчої влади в Україні (4 години)

План

1. Кабінет Міністрів України - уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади.
2. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Програма діяльності уряду, її політико-правове значення.
3. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Роль Прем'єр-міністра України в організації роботи уряду.
4. Акти Кабінету Міністрів України.
5. Парламентська відповідальність уряду. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень кабінету Міністрів України.
6. Урядовий апарат. Завдання та функції Секретаріату Кабінету Міністрів України.
7. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади.
8. Місцеві державні адміністрації: конституційно-правове регулювання порядку формування та організації роботи.
9. Електронне урядування в механізмі здійснення виконавчої влади.

Тема 12. Конституційно-правовий статус органів судової влади, прокуратури та адвокатури в Україні (4 години)

План

1. Поняття судової влади і правосуддя. Засади організації судової влади в Україні. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні.
2. Система судоустрою в Україні.
3. Конституційно-правовий статус суддів. Порядок призначення і обрання суддів. Підстави і порядок припинення повноважень суддів. Права та обов'язки суддів. Суддівське самоврядування в Україні.
4. Правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні.
5. Особливості юрисдикції Європейського суду з прав людини на території України.

6. Конституційно-правовий статус прокуратури України. Структура органів прокуратури в Україні. Функції і повноваження прокуратури України.
7. Конституційно-правове регулювання інституту адвокатури в Україні.

Тема 13. Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні (2 години)

План

1. Поняття конституційної юрисдикції та конституційного контролю. Види конституційного контролю в Україні. Конституційний контроль за часом використання, за правовими наслідками, за формою.
2. Порядок формування та структура Конституційного Суду України.
3. Правовий статус суддів Конституційного Суду України. Юридичні вимоги до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. Права та обов'язки суддів Конституційного Суду України, гарантії їх діяльності. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень суддів Конституційного Суду України.
4. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Фактори, що обумовлюють необхідність тлумачення Конституції та законів України. Офіційне тлумачення. Підстави визнання правового акту неконституційним та його юридичні наслідки. Конституційність міжнародних договорів України.
5. Конституційна скарга як індивідуальна форма звернення до Конституційного Суду України.
6. Роль Конституційного Суду України у процедурі внесення змін до Конституції України та у процедурі імпічменту.
7. Конституційне провадження, його форми і стадії. Суб'єкти і предмет конституційного подання і конституційного звернення.
8. Акти Конституційного Суду України, їх правова природа і значення для політико-правової теорії та практики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №4 КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Тема 14. Конституційні засади територіальної організації влади в Україні (2 години)

1. Поняття територіального устрою держави. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Фактори, що впливають на територіальний устрій України. Україна як унітарна держава. Принципи адміністративно-територіального устрою України.
2. Система адміністративно-територіальних одиниць України.
3. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим

4. Особливості конституційно-правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України. Загальна характеристика Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ».
5. Концепція реформування територіальної організації влади в сучасних умовах децентралізації в Україні.

Тема 15. Конституційні основи місцевого самоврядування в Україні (2 години)

1. Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Принцип визнання і гарантування місцевого самоврядування як одна з основ конституційного ладу України. Принципи місцевого самоврядування в Україні.
2. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
3. Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування. Поєднання представницької і безпосередньої демократії на місцевому рівні. Місцеві вибори і референдуми, громадські слухання і місцеві ініціативи. Питання місцевого значення як предмет місцевого самоврядування.
4. Правовий статус депутатів місцевих рад. Імперативний мандат депутатів місцевих рад. Права та обов'язки депутатів місцевих рад. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад.
5. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Представницькі органи місцевого самоврядування. Питання, що можуть бути вирішені тільки на сесії місцевої ради.
6. Виконавчі органи місцевих рад, їх система, склад і порядок формування.
7. Служба в органах місцевого самоврядування.
8. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади.

Тема 16. Конституційні основи національної безпеки та оборони (2 години)

1. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони в Україні.
2. Особливості правового статусу тимчасово окупованих територій.
3. Конституційно-правове регулювання діяльності Ради Національної безпеки та оборони України.
4. Правовий статус Збройних сил України та національної гвардії України.
5. Порядок введення воєнного чи надзвичайного станів в Україні.
6. Діяльність органів публічної влади в умовах воєнного чи надзвичайного станів в Україні. Правовий статус військово-цивільних адміністрацій.

7. Обмеження прав людини в умовах воєнного чи надзвичайного станів в Україні.